

3. Саблук П.Т. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: Практ. посібник / За ред. П.Т. Саблука. - К.: ІАЕ, 2000. – 348с.
4. Козак В. Г. Аналіз фінансового стану акціонерного товариства / Козак В. Г., Козак Г. Я. – К.: Аграр. наука, 2000. – 172 с.

Лопанчук А.А., аспірант кафедри економіки підприємства ім. проф. Романенка Національного університету біоресурсів і природопольовання України

Формирование экономической эффективности производства продукции скотоводства на сельскохозяйственных предприятиях зоны Полесья. В статье исследовано формирование экономической эффективности производства продукции скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях зоны Полесья. Проанализировано влияние формирования себестоимости и цены реализации на продукцию скотоводства в прибыльных и убыточных предприятиях зоны Полесья. На основе устранения всех негативных факторов, влияющих на снижение экономической эффективности производства молока и говядины предложено предложения по их повышению..

Ключевые слова: экономическая эффективность, производство, продукция скотоводства, себестоимость, уровень рентабельности, убыточность, цена.

Lopanchuk A.A., Post-graduate student of business economics chair name after prof. Romanenko of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Formation of economic efficiency of production of cattle breeding on agricultural enterprises in Polissya area. The formation of economic efficiency of cattle production on farms in Polissya area is studied. The influence of the formation of the cost price and the selling price for the products of cattle breeding in the profitable and unprofitable agricultural enterprises in Polissya area is analyzed. On the basics of the elimination of all negative factors affecting the decrease in economic efficiency of milk and beef the proposals for their improvement are proposed

Key words: economic efficiency, production, cattle breeding production, cost, profitability, losses, price.

УДК 364.35:005.591.4](477)(045)

Туголуков С.І.

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів АПСВТ

Стратегічні підходи до реформування пенсійної системи України

В статті аналізуються відмінності соціального страхування від соціального забезпечення; наголошується, що принцип соціальної справедливості повинен стати наріжним каменем стратегічного реформування пенсійної системи. З метою підвищення ефективності пенсійного реформування пропонується більш повне врахування економічних та демографічних тенденцій, що спостерігаються, врахування інтересів громадян та бізнесу; наголошується на необхідності комплексного підходу до державної стратегії розвитку заробітної плати та пенсійного страхування.

Ключові слова: соціальне страхування, соціальна справедливість, пенсійна система, пенсійна реформа, економічні та демографічні умови, інтереси громадян, інтереси бізнесу, заробітна плата, Накопичувальний фонд, дефіцит бюджету Пенсійного фонду, пенсійна стратегія.

Вступ. У сучасному світі реформування пенсійної системи належить до пріоритетних напрямів соціально-економічної політики. Мінливість економічного середовища, демографічне старіння населення, поступове збільшення тривалості навчання і, відповідно, пізніший вік виходу на ринок праці зумовлюють постійну актуальність пенсійної реформи. При цьому пенсійна політика потребує постійного коригування не лише з огляду на поточну ситуацію, а й з урахуванням довгострокової перспективи.

Прийняття Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення» започаткувало пенсійну реформу, покликану зменшити загострення сучасних суперечностей у цій сфері, забезпечити підвищення пенсій особам похилого віку, поновити зв'язок розмірів пенсій із заробітком, а також

сприяти економічному зростанню. Проте період економічного піднесення в Україні супроводжувався загостренням боротьби між різними політичними угрупованнями. Це призвело до сплеску популізму в боротьбі за голоси виборців та гальмування пенсійної реформи. Фінансово — економічна криза різко загострила проблему незбалансованості державних фінансів, у тому числі, дефіцитів державного та пенсійного бюджетів, привівши до необхідності пошуку шляхів подальшого реформування пенсійної системи країни. На практиці, тим не менш, пенсійне реформування звелось до технічно-косметичних напрямків вдосконалення існуючої системи: підвищення віку виходу на пенсію жінок, змін у страховому стажі, деякого обмеження найвищих пенсій майбутнім пенсіонерам тощо.

Події, що сталися в Україні наприкінці 2013 та в 2014 рр., призвели до різкого зниження життєвого рівня громадян, подальшого погіршення економічного стану держави та переддефолтного стану державних фінансів. Це змусило державні органи влади більш серйозно поставитися до пенсійного реформування і, як наслідок, розпочати наступний етап обговорення напрямків пенсійної реформи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам функціонування сучасної пенсійної системи України, перспектив її подальшого розвитку, приділяється багато уваги. Серед провідних вітчизняних фахівців та науковців цією проблемою займаються Демчук Л.А., Денісова О.В., Жаліло Я.А., Коваль О.П., Костенко Р.О., Кудін В.А., Лібанова Е.М., Присяжнюк Т.І., Ткаченко Л.Г., Харазішвілі Ю.М. та інші.

Аналіз останніх публікацій свідчить, що фахівці з пенсійної проблематики фактично одностайні у необхідності негайного та кардинального реформування пенсійної системи України. Наприклад, Коваль О.П. докладно обґрунтовує, що сучасний стан пенсійної системи є чинником виникнення загроз економічної безпеки не тільки і не стільки у соціальній, а й у фінансовій сфері держави, тому необхідність подальшого реформування не підлягає сумніву [5; С.39]. Одним з пріоритетних напрямів пенсійного реформування вважається впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи (II рівень). Але останнім часом предметом дискусії дедалі частіше стає власне необхідність цього кроку як такого. Зрушення експертної думки від ентузіазму до скептицизму щодо системи II рівня пов'язане переважно з наслідками впливу на світові пенсійні системи фінансової кризи 2008 року. Тим не менше впровадження другого рівня вже заплановано на 2017 р. З іншого боку, введення другого рівня з початку планувалося в 2006 р., потім в 2009 та 2011 рр.

Незважаючи на значну увагу фахівців і науковців до пенсійної проблематики, внаслідок її багатоаспектності чимало актуальних питань щодо природи, механізмів дії та глобальних наслідків пенсійних реформ і досі залишаються невирішеними.

Мета статті полягає у з'ясуванні стратегічних та методологічних підходів до пенсійного реформування, врахування яких у практичній діяльності щодо реформування, дозволить, на наш погляд, підвищити ефективність функціонування пенсійної системи.

Виклад основного матеріалу. В нашій країні пенсійне страхування, ще з радянських часів, розвивалося як форма соціального забезпечення, поступово втрачаючи свою страхову специфіку й переростаючи у загальне соціальне забезпечення. Соціальне страхування, на відміну від соціального забезпечення, має кілька ознак, які одночасно характеризують його відмінність і визначають перспективи подальшого розвитку.

По-перше, важлива ознака, що відмежовує соціальне страхування від соціального забезпечення — спосіб фінансування. При соціальному страхуванні джерелом коштів у страховому фонді є страхові внески та інші передбачені законодавством джерела: лише в деяких, порівняно рідкісних випадках, держава робить відомі доплати. Страхові внески завжди становлять частину заробітної плати або доходу застрахованої особи, навіть у тому випадку, коли за найманого робітника внески сплачує роботодавець. Це наводить на думку, що соціальне страхування на відміну від соціального забезпечення не є для застрахованих безоплатним і безеквівалентним. Але, в нашій країні, принцип еквівалентності страхових пенсійних внесків отриманій пенсії не був реалізований.

Інша важлива ознака соціального страхування, що логічно впливає з попередньої, — це високий рівень забезпечення. Якщо рівень соціально-страхового забезпечення буде однаковим або навіть більш низьким у порівнянні з державним соціальним забезпеченням, то переваги страхової моделі нівелюються, втрачаються стимули для економічної діяльності, що повинна забезпечувати не тільки стабільно високі доходи в активний період жит-

тя, а й гідне матеріальне забезпечення при настанні страхових випадків. Це відповідає економічній логіці страхування, яке й організується для того, щоб захистити громадянина від несприятливих наслідків шляхом збереження досягнутого життєвого рівня. У зустрічному випадку громадяни втрачуть зацікавленість в активній економічній діяльності, участі у соціально-страховій системі та перейдуть у розряд соціальних утриманців.

Соціально-страхове зобов'язання є взаємним. Громадянин зобов'язаний сплачувати страхові внески або за нього це робить страхувальник. Держава в особі власних органів має право вимагати сплати внесків з метою забезпечення потреб соціально-страхової системи, тобто для виплати пенсій. При настанні страхового випадку у застрахованої особи виникає право вимагати надання соціально-страхового забезпечення (матеріальних благ або послуг) за рахунок того грошового фонду, що був створений з його участю. Держава ж зобов'язана надати таке забезпечення, з урахуванням страхового стажу та сплачених внесків. Якщо держава не виконує свій обов'язок, то порушується принцип справедливості.

Сучасний, загальноприйнятий підхід соціальну справедливість визначає як поняття, що включає забезпечення рівності можливостей індивідів брати участь у трудовій діяльності, оплату праці відповідно до її кількості і якості, задоволення невідкладних потреб населення з використанням суспільних благ, недопустимість надмірної поляризації у розподілі доходів, багатства, раціональне застосування позитивних якостей людей. У західних країнах поширена аналогічна думка, що справедливість (equity) – це стан, при якому «дохід» кожного учасника від взаємовідносин пропорційний його «внеску» щодо них. При цьому, справедливість аж ніяк не означає завжди рівного «доходу» [6; С.376].

Як показує досвід функціонування пенсійних систем у розвинених і ряді країн, що розвиваються, ідеальних пенсійних систем не існує. Навіть у благополучній Великобританії, за даними Eurostat, 24% пенсіонерів живуть за межею бідності [8].

В принципі, ефективне функціонування пенсійних систем, як однорівневих – лише солідарний рівень, так і багаторівневих, з обов'язковою та/або добровільною накопичувальною складовою, можливе тільки за наявності кількох умов: позитивної демографічної динаміки, економічного зростання та низького, що наближається до природного, рівня безробіття. Проте, в сучасних умовах негативного демографічного тренду, характерного для розвинених і багатьох країн, що розвиваються, в тому числі і для України, та нестабільної політичної і економічної складових нарастають ризики невиконання пенсійними системами своєї основної функції – соціального страхового захисту осіб похилого віку [1; ст.46]. Тим не менше, принцип соціальної справедливості повинен бути наріжним каменем пенсійної реформи.

Саме цей принцип необхідно мати на увазі при розробці усіх без виключення нормативних актів щодо успішної та якісної пенсійної реформи. Ця реформа не повинна робитися келійно. До розробки необхідних документів, їх обговорення потрібно залучати не тільки профільних фахівців з Міністерства фінансів, Пенсійного фонду, Мінсоцполітики та інших фахових установ, а й незалежних експертів, у тому числі – іноземних. Інше питання – реформа повинна розраховуватися на тривалий період часу (30-50 років), коли паралельно будуть функціонувати старі та нові схеми нарахування пенсій, при цьому власне реформа торкається тих, хто буде отримувати право на пенсію через 25-30 років.

Аналіз сучасного стану практики пенсійного реформування наводить на думку, що уряд передовсім намагається вирішити проблему скорочення дефіциту Пенсійного фонду, що, на наш погляд, не повинно бути метою реформування. Якщо розглядати стратегію пенсійного реформування, то слід зауважити наступне:

1. В недостатній мірі враховані економічні і демографічні умови, в яких повинна проводитися реформа. Насамперед, досліджуючи демографічну ситуацію звертають увагу на те, що кількість пенсіонерів приблизно до 2025–2026 рр. зрівняється з кількістю працюючих, що дійсно робить неможливим подальше існування стандартних солідарних пенсійних систем, заснованих на відповідальності поколінь. Однак, цим проблема не обмежується.

В останні роки перш за все із-за розвитку інтернету і процесів глобалізації лавиноподібно змінюється структура ринку праці. Якщо колишня модель передбачала, як правило, роботу у одного роботодавця, причому превалювала зайнятість на великих і середніх підприємствах, то тепер різко зростає частка малих підприємств та самозайнятих. Якщо раніше реально було ставити перед податковими органами завдання зростання збору

страхових платежів, то тепер навіть теоретично ми не уявляємо реальної величини потоків оплати праці і можемо їх контролювати тільки при бажанні самих агентів ринку здійснювати платежі.

Пенсійна система зараз повністю ігнорує це явище. Найбільша питома вага навантаження в традиційному секторі економіки (стандартні великі підприємства), а найбільші вигоди отримують ті, у кого є спеціальні пенсійні системи.

Не було взято до уваги те, що в силу існування досить суттєвих демографічних хвиль коливання чисельності поколінь в осяжній перспективі можуть становити до 30%. Тому необхідно формування резервів на періоди особливо несприятливих демографічних провалів.

2. Допускаються серйозні теоретичні та методологічні помилки. У складній економічній та демографічній ситуації держава повинна намагатися мінімізувати свої довгострокові соціальні зобов'язання і не створювати нових. Категорично неприпустимо збереження звичайних механізмів індексації. Очевидно, що при простій індексації заробітних плат, пенсій, допоміг і т. п. більша частина коштів іде на виплати найбільш забезпеченим, що тільки збільшує розрив між мінімальним і максимальним рівнями пенсій, знижує рівень соціальної справедливості та не сприяє скороченню обсягів тіньових доходів населення. Тому, на наш погляд, необхідно відмовитися від актуарної справедливості на користь соціальної.

3. Нині діюча система не враховує інтереси громадян та бізнесу. Громадяни розуміють, що пенсія залежить насамперед не від результатів їх праці і тим більше не від платежів їх роботодавця у пенсійну систему, а від доброї волі держави. Саме тому вони намагаються домогтися максимізації виплат. Підприємці не отримують ніяких переваг від збільшення легальних заробітних плат, тому намагаються мінімізувати страхові платежі. Слід розробити цікаву для громадян і бізнесу систему страхових платежів та спрямувати її популяризацію на молоде покоління, особливо у плані переваг накопичувальних систем (як обов'язкової, так і добровільної) та можливості керування власними коштами, що будуть у цих системах зберігатися.

4. Пенсійна стратегія розглядається у відриві від стратегії заробітної плати, похідною від якої пенсії і є. Держава є одним з головних роботодавців на ринку праці. Заробітна плата в бюджетній сфері традиційно була невисока. До початку 2014 р. (особливо до світової фінансової кризи, меншою мірою в 2009–2011 рр.) були здійснені серйозні заходи щодо зростання заробітної плати у цій сфері. Але при цьому не прораховувалися пенсійні наслідки, не було спроби розглянути питання в комплексі.

5. Державно-бюрократичне висвітлення причин утворення дефіциту пенсійного фонду не є вірним з об'єктивної точки зору. Дійсно, дефіцит Пенсійного фонду в 2009 р. склав 13,1 млрд. грн.; в 2010 – 26,6; в 2011 – 17,8; в 2012 – 15,3; в 2013 – 21,8; 2014 – 17,1 та плановий дефіцит на 2015 р. складає 19 млрд. грн. При цьому, на фінансування пенсійних виплат, призначених за різними пенсійними програмами, які здійснювалися за рахунок коштів Державного бюджету тільки в 2014 р. було витрачено 57,2 млрд. грн., на 2015 р. планується витратити 61,9 млрд. грн.[4; С.13; 19] Виходячи з власних політико-економічних потреб багато представників влади, різних політичних угруповань вважають, що дефіцит Пенсійного фонду – це недолік і критерій оцінки ефективності пенсійної системи, тобто абсолютизують власне дефіцит.

Якщо процес утворення дефіциту розглядати з точки зору практики, то можна з'ясувати, що він склався не через системну незбалансованість пенсійної системи, а навпаки, у результаті популістських рішень представників влади з метою утриматися при ній якомога довше. Тому, багато років індексація пенсій велася в розмірах, що ігнорували динаміку ВВП, перевищували можливості економіки та продуктивності праці. Природно, що такі рішення повинні реалізовуватися за рахунок державного бюджету.

Різне зниження ставок страхових платежів при одночасному зростанні пенсій, навіть при заморожуванні їх на сучасному рівні, також може компенсуватися лише за рахунок бюджетних коштів. Безумовно, пенсійна система повинна існувати поза бюджетною і при цьому бути повністю збалансованою, але це можливо лише при страхових тарифах, які будуть стабільними протягом тривалого періоду. Будь-яке зниження тарифів повинно бути компенсовано з державного бюджету.

6. Нинішні пенсіонери – головна частина нашого електорату, тому, з політичної точки зору, все, що потрібно від пенсійної системи, це – регулярне підвищення пенсій. Насправді розмова про пенсійні системи це не розмова про нинішніх пенсіонерів. Це розмова про

тих, хто вийде на пенсію через 20-35 років. Розмова про те, як ці люди повинні будувати свої накопичення, керувати ними, нести відповідальність за свої рішення. Ця розмова з суспільством також повинна торкатися створення моделі (можливо такі моделі або модель існують у надрах Пенсійного фонду, Кабінеті Міністрів, але у вільному доступі для загального користування їх виявити не вдалося) за якою проводяться розрахунки довгострокової стійкості пенсійної системи.

7. У стратегічному аспекті треба прояснити ситуацію з організаційно-правовим статусом та іншими організаційними питаннями Пенсійного фонду України. Наприклад, згідно з чинним законодавством, ст. 14, Закону України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [2; ст.14], страхові фонди є некомерційними самоврядними організаціями. Самоврядування – це внутрішня самоорганізація певної системи, спрямована на самодостатній розвиток. За самоврядування переважна кількість питань розвитку вирішуються без втручання центральних органів влади.

З іншого боку, Положення про Пенсійний фонд України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р., як втім попереднє положення від 6.04.2011 р., починається тим, що пенсійний фонд України визначається як центральний орган виконавчої влади (ст. 1), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню [3; ст.1]. Тобто Пенсійний фонд України входить до складу виконавчої влади.

Таким чином, спостерігається протиріччя між нормативними актами, а у практичному аспекті стають незрозумілими реальні функції Правління фонду.

Аналіз функцій Наглядової ради фонду, також приводить до висновку про неефективність цього органу у якості інструмента контролю за діяльністю органу управління фондом.

Багато інших питань, які торкаються організації роботи фонду, структури, прозорості функціонування (хоча в цьому аспекті за останній рік є позитивні зрушення), фінансових потоків та ефективності використання коштів, повинні бути предметом розгляду окремої статті.

Щодо впровадження в 2017 році Накопичувальної системи (II рівень пенсійної системи України), то аналіз нині існуючих нормативних документів з цього приводу дозволяє зробити висновок про бажання державних органів влади у подальшому керувати, управляти та контролювати кошти майбутнього Накопичувального фонду. З цього приводу доречно привести приклад ефективності функціонування недержавних пенсійних фондів порівняно з державним. Згідно з протоколом засідання російської Громадської ради з інвестування коштів пенсійних накопичень від 20.04.2009 р. зокрема зазначалося, що за підсумками останніх трьох років при зростанні інфляції на 37,9% недержавні пенсійні фонди збільшили пенсійні накопичення громадян в середньому на 31,2%, в той час як Державна керуюча компанія лише на 3,7% [7]. Також в Росії, користуючись державним тотальним контролем над накопичувальним фондом, кілька разів з 2003 р. змінювали правила гри, а в 2014 і 2015 рр. оголосили мораторій на накопичувальну пенсійну систему. В результаті щорічні внески роботодавця, призначені для накопичувальних пенсій, у 2014 і 2015 роках туди не дійшли. Ці кошти були витрачені в минулому році і будуть витрачені в поточному на потреби солідарно-розподільчої пенсійної системи у вигляді частини поточних виплат пенсіонерам, тобто їх перерахували і перераховують до тепер, але ніякої користі майбутнім пенсіонерам – учасникам накопичувальної системи це не дасть. Фактично, можна стверджувати, що ці кошти були вкрадені у власників, незважаючи на те, як це обґрунтовувалося. Такі вольності з боку держави, безумовно, тільки шкодять пенсійному реформуванню, виходу заробітної плати та інших доходів з тіні, що створює передумови до краху реформування. Адже стабільність і передбачуваність – обов'язкові умови стійкості пенсійної системи.

Висновки. Виходячи зі всього вищезгаданого, необхідність реформування нині діючої пенсійної системи не викликає сумнівів. Але наріжним каменем пенсійної реформи повинен стати принцип соціальної справедливості, який необхідно провести крізь всі нормативні акти, що регулюють це питання. Пересічний майбутній пенсіонер повинен знаходитися у центрі уваги, що на жаль до цього часу не спостерігається.

Всі необхідні нормативні акти, інструкції повинні бути готові до впровадження Накопичувальної системи та подальшого реформування інших рівнів пенсійної системи України. Досвід попередніх реформ показує, що вони завжди вводилися задовго до того, як

були підготовлені всі необхідні документи. Це призводило до негативних наслідків.

Своєчасне та якісне розв'язання інших питань, вищезгаданих у статті, на наш погляд, повинно підвищити якість пенсійного реформування і закласти підвалини до успішного її впровадження.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>
3. Положення про Пенсійний фонд України від 23.07.2014 № 280 затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF>
4. Інформаційно-аналітичні матеріали до звіту про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2014 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/category?cat_id=94750
5. Коваль О.П. Перспективи впровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні: вплив на економічну безпеку: монографія / О.П. Коваль. — К.: НІСД, 2012. — 240 с.
6. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс., пер. с англ. — СПб.: Питер, 1997. — 686 с.
7. Протокол заседания Общественного совета по инвестированию средств пенсионных накоплений от 20 апреля 2009 г. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.minfin.ru/common/img/uploaded/library/2009/05/protokol_OS.pdf
8. Струк О. Пенсійна реформа: світовий досвід [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/2011/02/12/227549>
9. Туголуков С. Пенсійне реформування: необхідність зміни парадигми і профспілковий рух// Вісник АПСВ ФПУ. — 2011. — №4. — С. 74-80.
10. Туголуков С. Щодо впровадження другого рівня пенсійної системи та ризику його функціонування// Вісник АПСВ ФПУ. — 2014. — №2. — С. 62-68.

Туголуков С.І., канд. экон. наук, доцент кафедры финансов Академии труда, социальных отношений и туризма

Стратегічні підходи до реформування пенсійної системи України. В статті аналізуються отличия социального страхования от социального обеспечения; отмечается, что принцип социальной справедливости должен стать краеугольным камнем стратегии реформирования пенсионной системы. С целью повышения эффективности пенсионного реформирования предлагается более полный учет наблюдаемых экономических и демографических тенденций, учет интересов граждан и бизнеса; отмечается необходимость комплексного подхода к государственной стратегии развития заработной платы и пенсионного страхования

Ключевые слова: социальное страхование, социальная справедливость, пенсионная система, пенсионная реформа, экономические и демографические условия, интересы граждан, интересы бизнеса, заработная плата, Накопительный фонд, дефицит бюджета Пенсионного фонда, пенсионная стратегия.

Tuholukov S.I., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Finance Chair, Academy of Labour, Social Relations and Tourism

Strategic approaches to reforming the pension system of Ukraine. The article analyzes the differences between social insurance and social security; it is noted that the principle of social justice should be the corner stone of strategic reform of the pension system. In order to improve the efficiency of the pension reform a more complete accounting of the observed economic and demographic trends are proposed as well as the interests of citizens and business. It is noted the need for a comprehensive approach to the state strategy of development of wages and pension insurance.

Key words: social security, social justice, the pension system, pension reform, economic and demographic terms, the interests of citizens, business interests, of salary, savings fund, the budget deficit of the Pension Fund, the pension strategy.